

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32782/klj/2023.1.24>

Рашед Ю. О.,

здобувач Науково-дослідного Інституту публічного права

МЕДИЧНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ ЧЛЕНІВ СІМЕЙ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЯК ВАЖЛИВА ГАРАНТІЯ ЇХ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Анотація. Актуальність статті полягає в тому, що Національна поліція України є одним із ключових правоохоронних органів нашої держави, який в процесі здійснення своєї діяльності виконує низку складних суспільно важливих завдань. Поліцейська діяльність та механізми забезпечення її представників сьогодні є одними з найактуальніших питань юридичної науки. Вчені знаходяться у постійному пошуку шляхів удосконалення правових засад функціонування поліції та забезпечення більшої ефективності діяльності Національна поліція України. Одним з аспектів, що перебуває в полі зору науковців, є медичне обслуговування поліцейських. У статті, спираючись на аналіз наукових поглядів вчених та норм чинного законодавства, запропоновано авторське визначення поняття медичного обслуговування членів сімей поліцейських. Виокремлено та охарактеризовано особливості медичного обслуговування членів сімей поліцейських у порівнянні з іншими категоріями працівників. Виокремлено та охарактеризовано ключові аспекти, які розкривають сутність медичного обслуговування членів сімей поліцейських, як важливої гарантії їх соціального забезпечення. Зроблено висновок, що медичне обслуговування членів сімей поліцейських – це діяльність із надання лікувальних, реабілітаційних, санітарно-курортних та інших видів медичних послуг членам сімей поліцейських з метою охорони та поліпшення їх здоров'я спеціалізованими закладами охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України у порядку, визначеному відомчим законодавством, норми якого спрямовані на регулювання роботи Національна поліція України взагалі, та її службовців, зокрема. Як важлива гарантія соціального забезпечення, медичне обслуговування членів сімей поліцейських характеризується такими ознаками: забезпечується конституційними нормами та механізмами державного фінансування на рівні із іншими секторами медичної галузі України в цілому; регулюється нормами спеціалізованого законодавчого акту Законом України «Про Національну поліцію»; порядок реалізації відповідних послуг формується не органами влади в сфері управління медичною галуззю, а Міністерством внутрішніх справ України; здійснюється спеціальними закладами охорони здоров'я, які відносяться до відання МВС, що мають особливий адміністративно-правовий статус.

Ключові слова: соціальне забезпечення, медичне обслуговування, медичне обслуговування членів сімей поліцейських.

Rashed Yu. O. Medical care for family members of police officers as an important guarantee of their social security

Abstract. The relevance of the article lies in the fact that the National Police of Ukraine is one of the key law enforcement agencies of our country, which performs a number of complex socially important tasks in the course of its activities. Police activity and the mechanisms of ensuring its representatives are today one of the most pressing issues of legal science. Scientists are constantly searching for ways to improve the legal basis of the functioning of the police and ensure greater efficiency of the National Police of Ukraine. One of the aspects that is in the field of view of scientists is the medical care of police officers. In the article, based on the analysis of the scientific views of scientists and the norms of the current legislation, the author's definition of the concept of medical care for family members of police officers is proposed. Peculiarities of medical care for family members of policemen in comparison with other categories of workers are highlighted and characterized. The key aspects that reveal the essence of medical care for family members of policemen, as an important guarantee of their social security, are highlighted and characterized. It was concluded that medical care for members of policemen's families is the activity of providing medical, rehabilitation, sanitary-spa and other types of medical services to members of policemen's families for the purpose of protecting and improving their health by specialized health care institutions of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine in order, determined by departmental legislation, the norms of which are aimed at regulating the work of the National Police of Ukraine in general, and its employees, in particular. As an important guarantee of social security, medical care for family members of police officers is characterized by the following features: it is provided by constitutional

norms and mechanisms of state financing on a par with other sectors of the medical industry of Ukraine as a whole; regulated by the norms of the specialized legislative act of the Law of Ukraine "On the National Police"; the procedure for the implementation of relevant services is not formed by the authorities in the field of medical management, but by the Ministry of Internal Affairs of Ukraine; is carried out by special health care institutions under the jurisdiction of the Ministry of Internal Affairs, which have a special administrative and legal status.

Key words: social security, medical care, medical care of family members of police officers.

Постановка проблеми. Національна поліція України є одним із ключових правоохоронних органів нашої держави, який в процесі здійснення своєї діяльності виконує низку складних суспільно важливих завдань. Зокрема, відповідно до положень Закону України «Про Національну поліцію» завданнями поліції є надання поліцейських послуг у сферах: 1) забезпечення публічної безпеки і порядку; 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; 3) протидії злочинності; 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги. Поліція забезпечує безперервне та цілодобове виконання своїх завдань. Кожен має право в будь-який час звернутися за допомогою до поліції або поліцейського. Поліція не має права відмовити в розгляді або відкласти розгляд звернень стосовно забезпечення прав і свобод людини, юридичних осіб, інтересів суспільства та держави від протиправних посягань з посиланням на вихідний, святковий чи неробочий день або закінчення робочого дня [1]. Вказані положення, в свою чергу, чітко показують важливість діяльності НПУ та її службовців, а також ризики, що супроводжують цю сферу праці. Адже боротьба та протидія протиправній діяльності часто передбачає взаємодію із найбільш небезпечними прошарками населення. Цей же аспект визначає особливі, а в деяких випадках й надскладні, умови праці поліцейських, що може призвести до негативних наслідків, як на них безпосередньо, так і членів їх сімей. Через це законодавством України встановлено різноманітні гарантії соціального забезпечення членів сімей співробітників НПУ, однією із ключових серед яких виступає медичне обслуговування.

Стан дослідження проблеми. Поліцейська діяльність та механізми забезпечення її представників сьогодні є одними з найак-

туальніших питань юридичної науки. Вчені знаходяться у постійному пошуку шляхів удосконалення правових засад функціонування поліції та забезпечення більшої ефективності діяльності НПУ. Одним з аспектів, що перебуває в полі зору науковців, є медичне обслуговування поліцейських. Різноманітні правові та організаційні засади в даному напрямі аналізувались В.М. Андрієвою, І.Л. Бородінім, О.А. Бухтіяровим, І.Л. Булик, Л.К. Вороною, О.В. Копаном, О.Г. Стрельченко, В.А. Тарасовою, Є.Г. Тучковою, та іншими. Однак, незважаючи на чималий науковий доробок, в юридичній літературі малодослідженою залишається проблема медичного обслуговування членів сімей поліцейських.

Мета статті полягає у розкритті сутності та особливостей медичного обслуговування членів сімей поліцейських, як важливої гарантії їх соціального забезпечення.

Виклад основного матеріалу. Право на медичне обслуговування членів сімей поліцейських регламентовано статтею 95 Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII [1]. Водночас, як часто трапляється із нормативним матеріалом, його положення декларують та встановлюють, проте не розкривають належним чином зміст тієї чи іншої юридичної категорії. Вирішення цієї проблеми, на наш погляд, криється у встановленні змісту та загальної системи соціального забезпечення членів сімей поліцейських.

Поняття «соціальне забезпечення» походить від терміну «забезпечення» або ж «забезпечувати», що тлумачиться, як гарантувати щось; робити цілком можливим, дійсним, реально здійсненим; створювати всі необхідні умови для здійснення будь-чого, гарантувати будь-що; умови та засоби, які існування чогось, провадження якоїсь діяльності і таке інше [2, с. 42; 3, с. 424; 4, с. 529; 5, с. 196; 6, с. 23]. В науково-юридичній літературі відсутня однастайність з приводу

розуміння змісту поняття «соціальне забезпечення». Наприклад, формуючи уявлення про нього, як економіко-фінансову категорію, М.Л. Захаров, Є.Г. Тучкова, В.П. Галаганов вказують: «Соціальне забезпечення – це один із способів розподілу частини валового внутрішнього продукту шляхом надання громадянам матеріальних благ з метою вирівнювання їх особистих доходів у випадках настання соціальних ризиків за рахунок коштів цільових фінансових джерел в обсязі і на умовах, строго нормованих суспільством, державою, для підтримки їх повноцінного соціального статусу» [7, с. 416]. В.В. Утвенко соціальне забезпечення тлумачить як систему суспільно-економічних заходів, спрямованих на матеріальне забезпечення населення від соціальних ризиків (хвороба, інвалідність, старість, утрата годувальника, безробіття, нещасний випадок на виробництві та інше). Як соціально-економічна категорія соціальне забезпечення є відносинами щодо перерозподілу національного доходу з метою забезпечення встановлених соціальних стандартів життя для кожної людини в умовах дії соціальних ризиків [8, с. 8]. Н.В. Шульга й С. О. Устинов під соціальним забезпеченням розуміють спосіб національного доходу з метою забезпечення певних стандартів життя для кожної людини в умовах дії соціальних ризиків. Також соціальне забезпечення представлене системою державних заходів щодо надання матеріальної допомоги з метою компенсації, зниження або запобігання негативному впливу соціальних ризиків на осіб, які через незалежні від них життєві обставини не мають достатніх засобів до існування [9, с. 26; 10, с. 93]. З точки зору М.М. Клемпарського, соціальне забезпечення – це система закріплених у законодавстві соціально-економічних заходів, що гарантують матеріальне забезпечення громадян у старості, у період тимчасової непрацездатності, в разі втрати годувальника та в інших передбачених законодавством випадках [11, с. 25].

На думку представників іншої теоретичної позиції, наприклад, В.В. Криворучко, категорію «соціальне забезпечення» слід визначати, як систему державних та недержавних заходів, спрямованих на забезпечення мате-

ріальними засобами та соціальними послугами населення у разі настання соціальних ризиків (хвороба, інвалідність, старість, утрата годувальника, безробіття, вагітність та пологи, тощо) [12, с. 220].

Враховуючи вище викладене, під соціальним забезпеченням членів сімей поліцейських найбільш доцільно розуміти сукупність суспільно-правових відносин, які виникають в процесі реалізації передбачених законодавством України гарантій (пільг, допомог) та державних заходів із соціального захисту, які спрямовані на створення умов, за яких дана категорія громадян може забезпечити собі гідний рівень життя.

Гарантії, що входять в основу соціального забезпечення членів сімей поліцейських, є багатоманітними, серед яких важливе значення відведено медичному обслуговуванню. Особливість цієї гарантії пояснюється декількома факторами, у першу чергу, законодавчим закріпленням обов'язку держави піклуватись про здоров'я своїх громадян. Так, стаття 49 Конституції України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР проголошує наступне: «Кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Охорона здоров'я забезпечується державним фінансуванням відповідних соціально-економічних, медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних програм. Держава створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування. У державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно; існуюча мережа таких закладів не може бути скорочена. Держава сприяє розвитку лікувальних закладів усіх форм власності. Держава дбає про розвиток фізичної культури і спорту, забезпечує санітарно-епідемічне благополуччя» [13].

Важливі положення з цього приводу також представлено у такому нормативно-правовому акті, як Основи законодавства України про охорону здоров'я від 19.11.1992 № 2801-XII де закріплено, що державні громадські або інші органи, підприємства, установи, організації, посадові особи та громадяни зобов'язані забезпечити пріоритетність охорони здоров'я у власній діяльності, не

завдавати шкоди здоров'ю населення і окремих осіб, у межах своєї компетенції надавати допомогу особам, які її потребують за станом здоров'я, особам з інвалідністю та потерпілим від нещасних випадків, сприяти працівникам органів і закладів охорони здоров'я в їх діяльності, а також виконувати інші обов'язки, передбачені законодавством про охорону здоров'я [14].

Таким чином, сама по собі медицина в Україні та охорона здоров'я – це один з ключових секторів державної підтримки та соціального забезпечення населення, підтвердженням чого є конституційна визначеність останнього та наявність механізмів державного фінансування. Медичне обслуговування сімей поліцейських органічно пов'язано із медициною та охороною здоров'я в нашій країні загалом. Воно також базується на державній фінансовій підтримці та конституційних нормах, але порядок реалізації такого обслуговування є відмінним.

Важливість медичного обслуговування членів сімей поліцейських також криється у змісті даної категорії, який в умовах поліцейської діяльності змінюється. Згідно до Основ законодавства України про охорону здоров'я від 19.11.1992 № 2801-XII медичне обслуговування – це діяльність закладів охорони здоров'я, реабілітаційних закладів, відділень, підрозділів та фізичних осіб – підприємців, які зареєстровані та одержали відповідну ліцензію у встановленому законом порядку, у сфері охорони здоров'я, що не обов'язково обмежується медичною допомогою та/або реабілітаційною допомогою, але безпосередньо пов'язана з їх наданням [14]. Тобто, медичне обслуговування – це діяльність спеціально-уповноважених суб'єктів, яка спрямована на надання лікувальних, реабілітаційних, санітарно-курортних та інших видів медичних послуг, які націлені на охорону та відновлення здоров'я населення країни.

Перш за все, медичне обслуговування досліджуваної категорії суб'єктів закріплюється у спеціалізованому відомчому нормативно-правовому акті в сфері діяльності поліції законодавчого рівня. Закон є нормативно-правовим актом вищої юридичної сили після Конституції, який закріплює

загальнообов'язкові юридичні норми. Положення законодавчих актів є сталими, адже їх зміна можлива виключно за рахунок внесення доповнень аналогічними по юридичній силі актами, тобто, прийнятими парламентом законами про внесення змін, на відміну від документів підзаконного характеру, які видаються у значно простішій процедурі.

Іншою особливістю медичного обслуговування членів сімей поліцейських є суб'єктний склад реалізації такої діяльності. Так, відповідно до статті 95 Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII порядок медичного обслуговування членів сімей поліцейських покладається не на органи державного управління в галузі охорони здоров'я, а на Міністерство внутрішніх справ (далі) [1]. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України» від 28.10.2015 № 878 МВС є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. МВС є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах [15]:

– забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, а також надання поліцейських послуг;

– захисту державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні;

– цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності;

– міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів [15].

Тобто, регулювання порядку медичного обслуговування членів сімей поліцейських здійснюється центральним органом вико-

навчої влади, до відання якого організаційно віднесено Національну поліцію України, що забезпечує більшу цільову орієнтованість та оперативність надання медичних послуг, а також їх відповідність функціональним ризикам роботи НПУ.

Окрім вказаної вище особливості суб'єктного складу реалізації медичного обслуговування членів сімей поліцейських, особливими є заклади охорони здоров'я. В Основах законодавства України про охорону здоров'я від 19.11.1992 № 2801-XII вказано, що заклад охорони здоров'я – це юридична особа будь-якої форми власності та організаційно-правової форми або її відокремлений підрозділ, що забезпечує медичне обслуговування населення на основі відповідної ліцензії та професійної діяльності медичних (фармацевтичних) працівників і фахівців з реабілітації. Окрім того, зазначені заклади, відповідно до свого функціоналу, поділяються на загальні та клас-терні [14]. Проте, медичним обслуговуванням членів сімей поліцейських займаються спеціалізовані установи, а саме заклади охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ, які мають особливий адміністративно-правовий статус [1].

Висновки. Проведене наукове дослідження дає змогу констатувати, що медичне

обслуговування членів сімей поліцейських – це діяльність із надання лікувальних, реабілітаційних, санітарно-курортних та інших видів медичних послуг членам сімей поліцейських з метою охорони та поліпшення їх здоров'я спеціалізованими закладами охорони здоров'я Міністерства внутрішніх справ України у порядку, визначеному відомчим законодавством, норми якого спрямовані на регулювання роботи Нацполіції взагалі, та її службовців, зокрема.

Як важлива гарантія соціального забезпечення, медичне обслуговування членів сімей поліцейських характеризується такими ознаками:

1) забезпечується конституційними нормами та механізмами державного фінансування на рівні із іншими секторами медичної галузі України в цілому;

2) регулюється нормами спеціалізованого законодавчого акту Законом України «Про Національну поліцію»;

3) порядок реалізації відповідних послуг формується не органами влади в сфері управління медичною галуззю, а Міністерством внутрішніх справ України;

4) здійснюється спеціальними закладами охорони здоров'я, які відносяться до відання МВС, що мають особливий адміністративно-правовий статус.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про Національну поліцію: закон від 02.07.2015 № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40–41. Ст. 379.
2. Новий тлумачний словник української мови. У 4-х т. Т. 2. К.: Аконті, 1998. 911 с.
3. Ожегов С. И. Словарь русского языка / Под ред. Н.Ю. Шведовой. 23-е изд., испр. М.: Русский язык, 1991. 917 с.
4. Словарь русского языка / Под ред. А.П. Евгеньевой. В 4-х т. Т. 2. К О. М.: Русский язык, 1986. 736 с.
5. Конституционный статус личности в СССР. М.: Юридическая литература, 1980. 256 с.
6. Горян Е.В. Органи місцевого самоврядування в конституційно-правовому механізмі забезпечення основних прав і свобод громадян України: дисертація. Харків: Національний університет внутрішніх справ. 2005. 216 с.
7. Галаганов В.П. Право громадського забезпечення. Підручник. М.: Вид. Центр «Академія», 2014 р. 416 с.
8. Утвенко В.В. Система соціального забезпечення та соціальної підтримки : навчальний посібник. Київ : Персонал, 2018. 248 с.
9. Шульга Н.В. Співвідношення понять «соціальне забезпечення» та «соціальний захист». Митна справа. 2011. Ч. 2. № 4 (76). С. 24–28.
10. Устинов с. О. Співвідношення термінів «соціальний захист» та «соціальне забезпечення» в законодавстві України. Юридична наука і практика. 2011. № 2. С. 90–95.
11. Клемпарський М.М. Правове регулювання пенсійного забезпечення працівників органів внутрішніх справ : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.05; Національний уні–верситет внутрішніх справ. Х., 2004. 224 с.

12. Криворучко В.В. Соціальне забезпечення: теоретичні проблеми. Вісник ХНУВС. 2013. № 4 (63). С. 215–222.
13. Конституція України: закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Офіційний вісник України. 2010. № 72/1. Ст. 2598.
14. Основи законодавства України про охорону здоров'я: закон від 19.11.1992 № 2801-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. 1993. № 4. Ст. 19.
15. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України: постанова від 28.10.2015 № 878 // Офіційний вісник України. 2015. № 89. Ст. 2972.